การประเมินผลกระทบสังคม และสิ่งแวดล้อม และเครื่องมือการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ

ผศ.ดร.สุวรรณา สายรวมญาติ
ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Email: suwanna.s@ku.th
FB Page: EatEcon
Website: eatecon.com

ผลตอบแทนทางสังคมกับโครงการพัฒนา

ผลตอบแทนทางสังคมคืออะไร

- ผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on Investment: SROI) หมายถึง ผลตอบแทนต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการทำกิจกรรม โครงการ หรือการลงทุนทางธุรกิจ โดยเลือกตัวชี้วัดที่เป็นผลลัพธ์ (output) เชิงปริมาณ และประเมินค่าผลลัพธ์ดังกล่าวออกมาเป็นมูลค่าทางการเงิน ทำให้เราสามารถเปรียบเทียบและประเมินได้ว่า กิจกรรมนั้นๆ สร้างคุณค่าให้กับสังคมได้มากน้อยเพียงใดเมื่อเทียบกับต้นทุนที่ลงไป

$$SROI = \frac{\text{มูลค่าของผลประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม}}{\text{เงินลงทุน}}$$

เงินลงทุน 1 บาทในการดำเนินโครงการ ให้ผลตอบแทนกลับมากี่เท่า

- วัดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder)
  - การประเมิน แบบ ex-post เป็นการมองย้อนกลับไปว่า ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้นมีมูลค่าทางสังคมเท่าไร
  - การประเมิน แบบ ex-ante เป็นการพยากรณ์หรือมองไปข้างหน้าว่า มูลค่าทางสังคมจะเปลี่ยนไปเท่าไร ถ้ามีการดำเนินโครงการนั้น

ตัวอย่างของผลกระทบทางสังคมที่สามารถวัดเป็น SROI ได้

- การลดความยากจน: เช่น การสร้างงาน สร้างอาชีพ ลดอัตราการเกิดอาชญากรรม
- การเพิ่มรายได้ให้ชุมชนการดูแลสุขภาพ: เช่น การลดอัตราการเจ็บป่วย การเพิ่มอายุขัย
- การศึกษา: เช่น การเพิ่มจำนวนผู้เรียน การพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม: เช่น การลดขยะ การลดมลพิษ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ประโยชน์ของ SROI

- จัดสรรเงินลงทุน/ทรัพยากรได้คุ้มค่ามากขึ้น
- จัดการ output และ outcome ได้เหมาะสม
- สร้างการมีส่วนรวมของชุมชนได้มากขึ้น
- สร้างการยอมรับให้กับโครงการ/บริษัท/หน่วยงานได้มากขึ้น
- สร้างความเข้าใจให้ตรงกัน มีจุดร่วมในการปรึกษาหารือ เนื่องจากสามารถประเมินผลได้
- เปรียบเทียบความคุ้มค่าในการลงทุนระหว่างโครงการต่างลักษณะ/ต่างช่วงเวลา เพื่อนำไปปรับปรุงในอนาคตได้

ผู้ใช้ประโยชน์จากการประเมินผลตอบแทนทางสังคม

นักลงทุนเพื่อสังคม / มูลนิธิ

เปรียบเทียบทางเลือกและประเมินผลตอบแทนจากการลงทุน, การกุศล หรือการบริจาค

บริษัท

- ประเมินผลและวัดความคืบหน้าของ CSR การทำการตลาดความยั่งยืนของธุรกิจ
- เลือกโครงการที่ cost-effective ที่สุด

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้บริโภค ชาวบ้านในชุมชน NGOs

- อยากรู้ว่าตัวเองได้อะไร เสียอะไร โครงการทำประโยชน์ให้กับสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างไร

Reliability & Comparability

Reliability เชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด

- หัวใจสำคัญอยู่ที่การตั้งคำถามในการประเมิน
- วัดเฉพาะสิ่งที่สามารถวัดได้
- ไม่ overclaim

Comparability การเปรียบเทียบข้ามโครงการได้หรือไม่

- ไม่ควรเปรียบเทียบข้ามบริษัท / ข้ามอุตสาหกรรม / ข้ามประเทศ เนื่องจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแตกต่างกัน
- ควรเปรียบเทียบโครงการเดิม หรือหน่วยงานเดิมในช่วงเวลาต่าง ๆ เพื่อการปรับปรุงพัฒน

Validity ความถูกต้อง

- ตัวชี้วัดสะท้อนผลงานที่สำคัญต่อสังคมหรือไม่
- ตัวชี้วัดที่ดีควรสะท้อนผลประกอบการทางสังคมของคู่ค้าและห่วงโซ่อุปทาน
  - เช่น ตัวชี้วัดสะท้อนผลกระทบภายนอกเชิงลบทั้งหมดของบริษัท/โครงการหรือไม่ ตัวชี้วัดสะท้อนคุณภาพของธรรมาภิบาลของบริษัทหรือไม่

หลักการคำนวณ SROI

1. คำนึงถือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย
2. เข้าใจการเปลี่ยนแปลงก่อนและหลังเริ่มทำโครงการ
3. ตีค่าเฉพาะปัจจัยสำคัญ
4. ใช้เฉพาะข้อมูลสำคัญ
5. ไม่คำนวณหรืออ้างประโยชน์เกินความเป็นจริง
6. โปร่งใส ตรวจสอบได้
7. ยืนยันผลลัพธ์ได้

ขั้นตอนการคำนวณ SROI

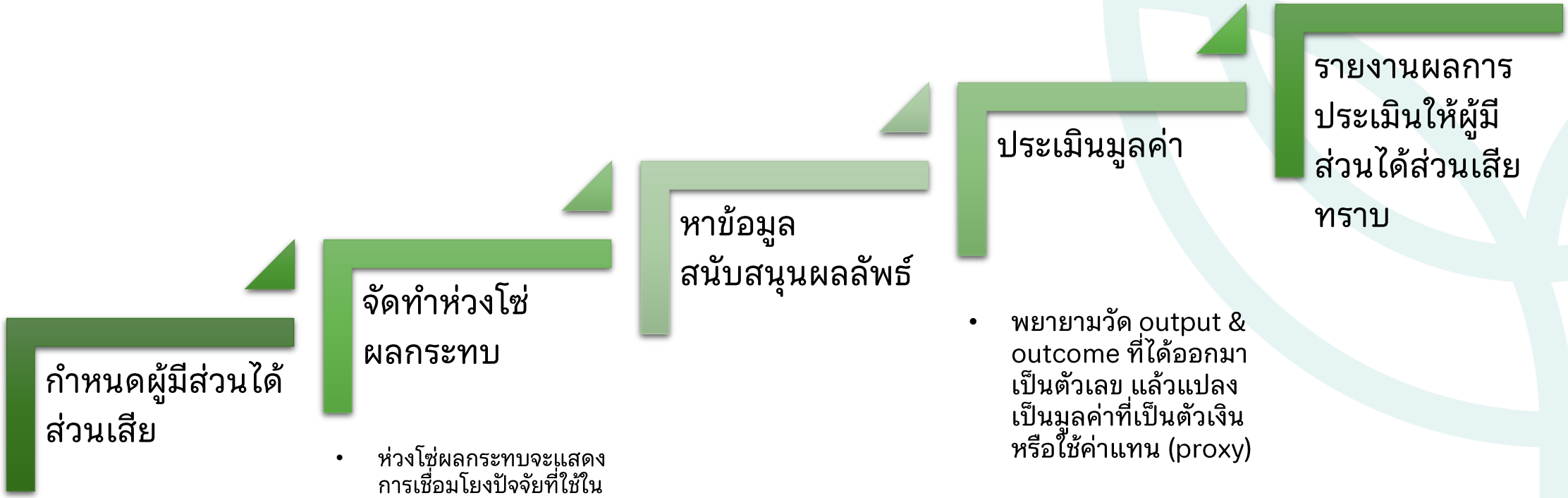

- ห่วงโซ่ผลกระทบจะแสดงการเชื่อมโยงปัจจัยที่ใช้ในการทำกิจกรรม (input) ไปสู่ผลผลิต (output) ผลลัพธ์ (outcome) และผลกระทบ (impact)
- การประเมินมีโอกาส overclaim ควรกำหนดขอบเขตที่ output เป็นหลัก

- พยายามวัด output & outcome ที่ได้ออกมาเป็นตัวเลข แล้วแปลงเป็นมูลค่าที่เป็นตัวเงิน หรือใช้ค่าแทน (proxy)

ตัวอย่างตัวชี้วัดด้านการพัฒนาชุมชน

Community involvement activity	Inputs	Output measures		
		Leverage	Community benefit	Business benefit
Charity (e.g. donations, employee-matched, giving **Community investment** (e.g.supplier development, secondments) **Commercial initiatives** (e.g. sponsorship, cause-related marketing)	**Cash, time and in kind** Use a standard approach to calculate a monetary value of time and in-kind support (e.g. use cost to the company, as opposed to some other measures such as retail value)	**Additional resources attracted to an activity/project** (e.g. extra funds generated by cause-related marketing initiatives)	**Direct impact on the community** (e.g. measures include both the number of people that benefit and how they benefit)	**Direct business benefits** (e.g. measures include reputations, public awareness, access to markets and so on.)

Source: adapted Logan, Roy and Regelbrugge (1997). Global Corporate Citizenship – Ration and strategies, The Hitachi Foundation, Washington D.C.

ตัวอย่าง: โครงการเห็ดฟางสร้างอาชีพ

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder)	ปัจจัย (input)	กิจกรรม (activity)	ผลผลิต (output)	ผลลัพธ์ (outcome)	ผลกระทบ (impact)
ชุมชน	จำนวนคนที่เข้าร่วมโครงการ 30 ครัวเรือน	เข้ารับการอบรม เพาะเห็ดและขายเห็ด	สมาชิกมีรายได้อย่างน้อย 1,000 บาท/ครัวเรือน/เดือน	สร้างอาชีพเสริม	คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น
พนักงาน	- จำนวนพนักงานเข้าร่วมโครงการ 10 คน - เวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม	อบรมการเพาะเห็ดฟางให้กับสมาชิกในชุมชน	ข้อร้องเรียนจากชุมชนเป็น 0	พนักงานและชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน	ลดความขัดแย้งกับชุมชน
บริษัท	- เงินลงทุน 10,500 บาท - ปริมาณเปลือกมัน 100 กก./เดือน	- จัดอบรมให้พนักงานไปอบรมให้กับชุมชน - นำเปลือกมันไปให้ชุมชน	ปริมาณเปลือกมัน (waste) ลดลง 100 กก./เดือน	ให้เปลือกมันให้เกิดประโยชน์	บริษัทสามารถนำผลพลอยได้ที่เกิดจากกระบวนการผลิตไปให้เกิดประชุมต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมได้

ผลตอบแทนจากสังคมและธุรกิจ

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder)	ปัจจัย (input)	มูลค่า Input (บาท)	ผลผลิต (output)	มูลค่า Output (บาท)
ชุมชน	จำนวนคนที่เข้าร่วมโครงการ 30 ครัวเรือน		สมาชิกมีรายได้อย่างน้อย 1,000 บาท/ครัวเรือน/เดือน	360,000
พนักงาน	- จำนวนพนักงานเข้าร่วมโครงการ 10 คน - เวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม	93,600		
บริษัท	- เงินลงทุน 10,500 บาท - ปริมาณเปลือกมัน 100 กก./เดือน	10,500	ปริมาณเปลือกมัน (waste) ลดลง 100 กก./เดือน มีต้นทุนจัดการ กก.ละ 1 บาท (จำหน่ายได้ 1 บาท/กก.)	120,000
รวม		104,100		480,000

ผลลัพธ์	ต้นทุน	มูลค่าผลประโยชน์	ผลตอบแทนปีที่ 1	การคำนวณ
ชุมชน	0	360,000		ต้นทุนของชุมชน = รายได้ที่ขาดไปเมื่อชุมชนเข้าร่วมโครงการ
บริษัท	104,100	120,000	0.152	มูลค่าของประโยชน์ที่บริษัทได้รับ = ต้นทุนการกำจัดเปลือกมันที่ประหยัดได้
รวม	104,100	480,000	3.61	1) มูลค่าผลประโยชน์ = รายได้ที่ชุมชนได้รับหลังจากมีโครงการ 2) ต้นทุน = รายได้ที่ขาดไปเมื่อชุมชนเข้าร่วมโครงการ + ค่าตอบแทนที่พนักงานควรจะได้รับในช่วงดำเนินโครงการ + เงินลงทุน + ราคาเปลือกมัน * ปริมาณเปลือกมันที่ใช้ในโครงการ

สรุป:

1. โครงการสามารถสร้างผลตอบแทนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม 3.61 บาท หรือ 361%
2. บริษัทได้รับผลตอบแทนจากโครงการ 15.2% หรือ 0.152 บาท จากการลงทุน 1 บาท จากค่ากำจัดของเสียที่ประหยัดได้

SROI จะมีประโยชน์น้อยถ้า...

- ประเมิน SROI เพียงเพื่อพิสูจน์มูลค่าของบริการ ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงโครงการในอนาคต
- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่สนใจผลการวิเคราะห์
- มีการวางแผนไว้แล้ว และไม่ต้องการปรับปรุงแผน

Soft Power

“This second aspect of power-which occurs when one country gets other countries to want what it wants-might be called co-optive or soft power in contrast with the hard or command power of ordering others to do what it wants.”

Joseph Nye

Six Thinking Hats by Edward Dobono

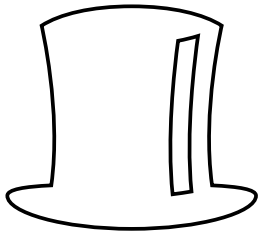

เป้าหมายการถาม:
ค้นหาข้อมูล รายละเอียด ข้อเท็จจริง

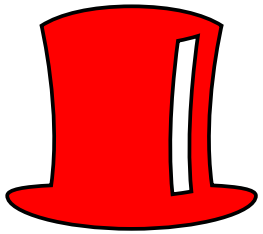

เป้าหมายการถาม:
ความคิดเห็น อารมณ์ ความรู้สึก

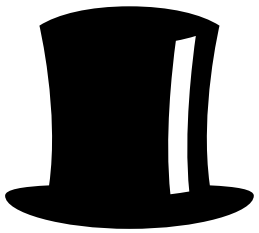

เป้าหมายการถาม:
ความคิดเห็นแง่ลบ ข้อระวัง จุดอ่อน อุปสรรค ปัญหาที่อาจจะเกิด

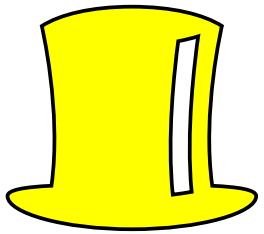

เป้าหมายการถาม:
ความเห็นแง่ดี คิดบวก โอกาส

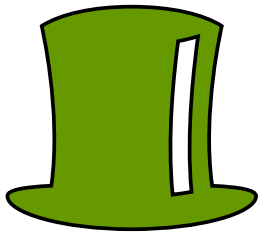

เป้าหมายการถาม:
ข้อเสนอแนะ ทางออก การสร้างสรรค์สิ่งใหม่

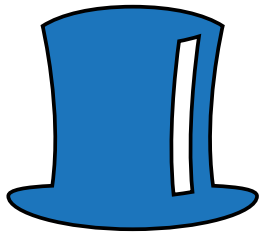

เป้าหมายการถาม:
สรุปผล แนวทาง ปฏิบัติ และแผนการดำเนินงานร่วมกัน

แจกเงินหมื่นเฟส 2 ก่อนตรุษจีน

ผู้จัดการ info Graphics

ณ วันที่ 19 พ.ย. 2567

1

อายุ 60 ปีขึ้นไป
(จำนวน 3-4 ล้านคน)

2

ทางรัฐ

ลงทะเบียนแล้ว ตั้งแต่เฟสแรก
(ผ่านแอปฯ ทางรัฐ)

3

ไม่ซ้ำกับกลุ่ม ที่เคยได้รับแล้ว
(รายได้ต่ำกว่า 70,000 บาท/ปี และมีเงินเก็บไม่เกินเกณฑ์ที่กำหนด)

4

คาดจ่ายก่อน ตรุษจีน 2568
(ไม่เกินไตรมาส 1 ปี 2568)

ที่มา : พิชัย ชุณหวชิร รมว.คลัง และ จุลพันธ์ อมรวิวัฒน์ รมช.คลัง ร่วมแถลงหลังประชุม ครม.

“เอ็นเตอร์เทนเมนต์ คอมเพล็กซ์” เมกะโปรเจ็กต์หารายได้เข้าประเทศของรัฐบาลเพื่อไทย ที่คาดว่าจะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจท่องเที่ยวราว 50,000 ล้านบาทต่อปี

8 จังหวัดเป้าหมาย:

1. ชลบุรี
2. ระยอง
3. ฉะเชิงเทรา
4. ภูเก็ต
5. พังงา
6. สงขลา
7. เชียงใหม่
8. อุดรธานี

https://www.thairath.co.th/money/economics/thailand_econ/2825504

บ่อนไก่

https://today.line.me/th/v2/article/2Xeypz

เศรษฐศาสตร์เกษตร
และทรัพยากร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA)

การพัฒนา

- อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ
- การจ้างงาน
- สิ่งอำนวยความสะดวกและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

- ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย
- คุณภาพสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม
- คุณภาพชีวิตลดลง

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในส่วนที่ ๔ การทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ มาตรา ๔๘ มาตรา ๔๙ มาตรา ๕๐ และมาตรา ๕๑ ของหมวด ๓ การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๙/๒๕๕๙ เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ลงวันที่ ๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"ส่วนที่ ๔
การจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

มาตรา ๔๖ ในส่วนนี้ เว้นแต่ข้อความจะแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

"การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม" หมายความว่า กระบวนการศึกษาและประเมินผลที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการหรือกิจการหรือการดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้มีการดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียอื่นใดของประชาชนหรือชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อกำหนดมาตรการป้องกันแก้ไขผลกระทบดังกล่าว ผลการศึกษาเรียกว่า รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

Environmental Impact Assessment: EIA

การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment, EIA)

หมายถึง การวิเคราะห์ผลกระทบจากโครงการหรือกิจการประเภทต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นต่อสภาพแวดล้อม หรือสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นด้านอากาศ น้ำ ดิน สัตว์ป่า พืชพันธุ์ หรือชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง ทั้งในทางบวกและทางลบ เพื่อเป็นการเตรียมการควบคุม ป้องกัน และแก้ไขก่อนการตัดสินใจดำเนินโครงการหรือกิจการนั้นๆ เพื่อให้โครงการนั้นดำเนินไปได้อย่างสมดุลกับสิ่งแวดล้อม

อ่านเนื้อหาต้นฉบับได้ที่ : TerraBKK.com - https://www.terrabkk.com/articles/27354

ตัวอย่างผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการพัฒนา

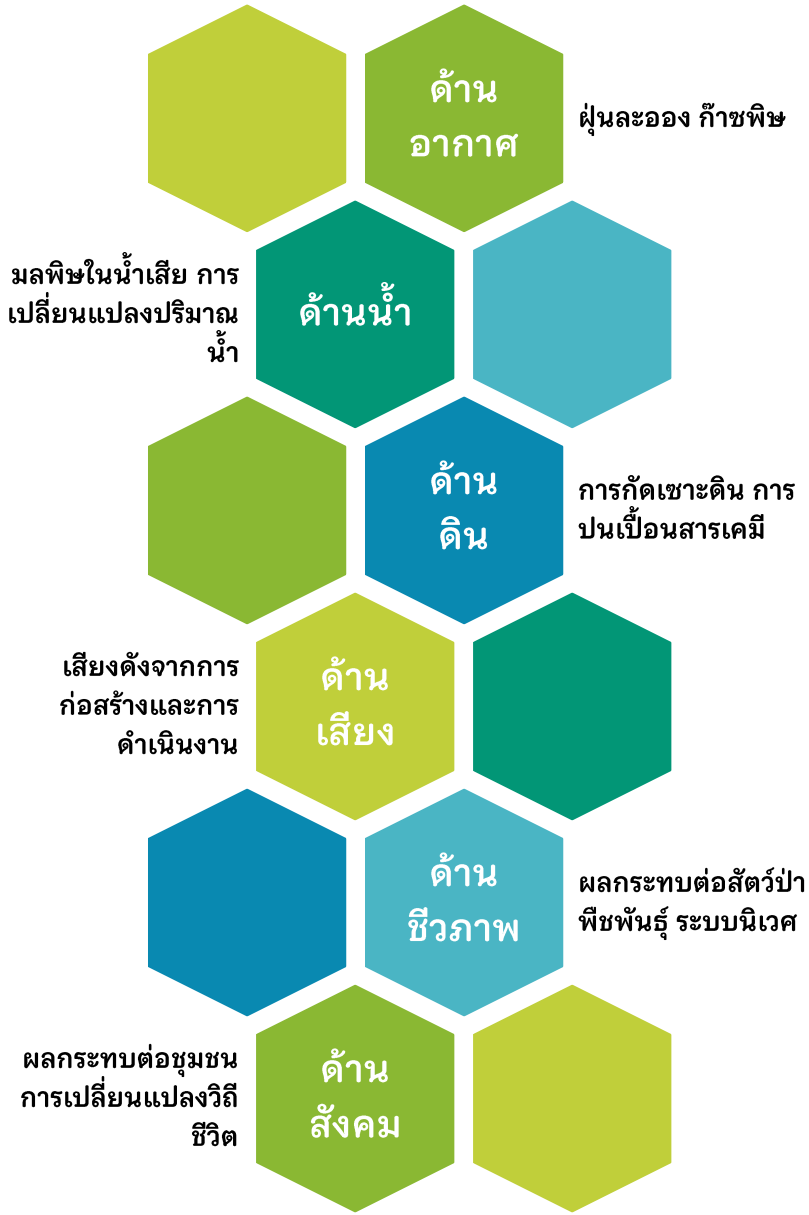

ทำไมต้องมี EIA

ป้องกันปัญหา

- ช่วยให้เห็นภาพผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นล่วงหน้า เพื่อวางแผนป้องกัน บรรเทา และแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที
- ผู้ประกอบการเตรียมมาตรการลดผลกระทบ ติดตาม และตรวจสอบได้

ตัดสินใจ

- เป็นข้อมูลสำคัญในการตัดสินใจอนุมัติโครงการ ว่าโครงการนั้นมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากน้อยแค่ไหน และควรมีมาตรการใดบ้าง
- ใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สร้างความเข้าใจ

- ช่วยให้ประชาชนในพื้นที่เข้าใจถึงผลกระทบของโครงการ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการได้รับการพิจารณาชดเชย

หลักการทางสิ่งแวดล้อมในระบบ EIA

ขั้นตอนการทำ EIA โดยทั่วไป

การคัดกรอง
- พิจารณาว่าโครงการาเข้าข่ายต้องทำ IEA หรือไม่

การกำหนดขอบเขต
- กำหนดขอบเขตการศึกษาผลกระทบที่ชัดเจน

การศึกษาวิเคราะห์
- ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ และวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

การจัดทำรายงาน EIA
- รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ มาจัดทำเป็นรายงาน

การพิจารณา
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณารายงาน EIA และให้ความเห็นชอบ

การติดตามประเมินผล
- ติดตามผลการดำเนินงานของโครงการ และประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจริง

ตัวอย่างโครงการที่ต้องทำ EIA:
- โครงการอุตสาหกรรม: โรงงานผลิตปูนซีเมนต์ โรงงานเคมี
- โครงการพลังงาน: โรงไฟฟ้า โรงกลั่นน้ำมัน
- โครงการคมนาคม: สนามบิน ท่าเรือ ถนน รถไฟ
- โครงการท่องเที่ยว: รีสอร์ท โรงแรม สวนสนุก
- โครงการเขื่อน: เขื่อนไฟฟ้า เขื่อนชลประทาน

ข้อจำกัดของการทำ EIA

- มีค่าใช้จ่ายในการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- ใช้เวลานาน เนื่องจากต้องพิจารณาผลกระทบทุกช่วงฤดูกาล
- ขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญในการประเมิน
- ผลการประเมินอาจไม่เป็นไปตามที่คาดคะเนไว้

เช่น โครงการพัฒนารถไฟฟ้า เพื่อแก้ปัญหาการจราจร แต่เมื่อสร้างเสร็จ มีจำนวนผู้ใช้น้อยกว่าที่ประมาณการไว้

Q & A